

4.4 Peqqutaasut

Apersuilluni misissuinermi peqataasut isumaqataaffigisaminnik isumaqataaffiginngisaminnillu nalunaar-sueqquneqarput apeqqutini 13-ini timimik atuinermut tunngasunik. Sammisap suuneranut ilanngullugit akisussaallutik (soorlu arpaneq, iligiikkaarluni arsalerineq, qitik, nukiit atorlugit timimik unamminerit il.il.), peqataasut sapaatip-akunnikkaartumik ukiuni kingullerni aallussimasaattut, aallunneqarsinnaane-rataluunniit nalaani aallussimagaanni. Immersugassaq ima aqqissugaavoq, inuup ataatsip soorlu sapaatip-akunnikkaartumik qaammatini qulingiluani arpattaruni, qaammatini qulini sapaatip akunnikkaartumik arsartaruni kisalu akunnattumik sukkassusilimmik najukkamini sapaatip-akunnikkaartumik pisuttuarteruni, ukioq kaajallallugu, taava inuk peqquneqassaaq, aallutamini pingasuni qanoq isumaqataatiginersoq (Kisitsisini tallimaasuni) aallutami ingerlannissaanut qanoq kajumissuseqartiginerluni nalunaaqqullugu. Taamaasilluni misissorneqarpoq Kalaallit Nunaanni inersimasut qanoq aallutaminnut kajumissuseqartigisarnersut.

Tabelimi ataaniittumi misissuinermi inersimasut qassiunersut takuneqarsinnaavoq, taakkunanilu sunngiffimmini aallunneqartartuni 15-ini aalluttagartik ataaseq amerlanerilluunniit, ikinnerpaamik sapaatip-akunnikkaartumik ukioq naallugu, piffissalluunniit ilaani, aallutaminnut qanoq kajumissuseqartiginerat sunalu patsisiginerat nalunaaqquneqarput. Misissuinermi inersimasut 765-it aalluttarpaat 'najukkami pisuttuarnerit', ilanngullugulu kajumissuseqarnerminnut peqqutaasoq suunersoq nassuiaatigisussaallugu. Inersimasut 263-it nalunaarsimapputtaaq 'illoqarfigisaminni/nunaqarfigisaminni qaqqamiluunniit arpaneq' aalluttarlugu kajumissuseqarnerminnullu patsisaasoq akissuteqarfigalugu.

Tabel 3 – Inersimasut immersugassanik akissuteqarsimasut aallutaminnut suna kajumissuseqartitsisusoq akissuteqarfigisimavaat.

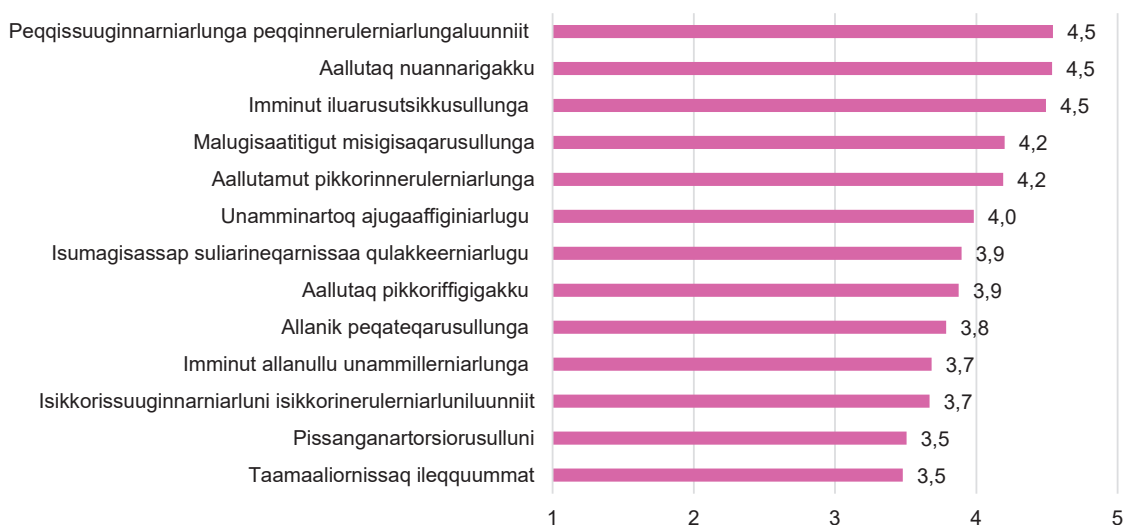
Aallutap suunera	Aallutat suuneri malillugit kajumissuseqartitsisut suunerinik akissuteqartut
Illoqarfim./nunaqarfimmi pisuttuarnerit	765
Illoqar./nunaqar. Qaqqamiluunniit arpannerit	263
Cykilerneq	128
Fitness timip sungiusarnera	366
Isumaliortaatsikkut sungiusarneq eqaallisarneq/nalimmassarneq	234
Holdikkaarluni arsalerineq	154
Arsariaatsit allat	60
Apummi sikumi aallutat	138
Eqaarsarneq	284
Qitik	154
Timi sakkugalugu timersorneq	20
Immami aallutat	87
Imaani aallutat	107
Arctic Sports	7
Aqqusinerni aallutat	18

Maluginiagassaq: Misissuineri katillugu 2.785-it akissuteqarsimapput aallutani qulaaniittunik aallussinissaminut suna kajumissuseqartitsisarnerisooq pilllugu.

Takussutissaq 22-mi Kalaallit Nunaanni inersimasut aallutaminnut suut kajumissuseqartitsisarnerisut akiortuinnerminni suut isumaqatiginnginnerlugit isumaqatiginerlugillu nalunaarsorsimavaat. (kisitsisit 1-5). Takussutissiaq takutinneqarpoq tamakkiisumik ersersinniarlugu Kalaallit Nunaanni inersimasut sunngiffimminni aalluttakkaminut suna pingaaruteqartut patsisigisarneraat. Danmarkimi assingusumik misissuisoqarmat suliniummi 'Danmark i Bevægelse' mi pequtigineqartartut aallutap suuneranut atarujussuusarput. Taamaattumik naatsorsuutigineqarsimavoq Kalaallit Nunaanni inersimasut akornanni kajumissuseqalersitsisusartut allaanerussasut, soorlu arpannermut, arsarnermut, eqaarsarnermut il.il. uanilu immikkoortumi tamanna sukumiinerusumik sammisussaavarput.

Ataatsimut tamaat isigalugu misissuinerup takutippaa 'peqqinneq' peqquartaasartoq (peqqissuuginnarniarluni peqqinnerulerniarluniluunniit), 'kajumissuseq' (aallutaq nuannarigakku) aammalu 'iluarusunnissaq' (imminut pitsaasumik iliuuseqarfigerusulluni) annertuumik peqquataatinneqartarput. Peqquataasut taakkua kisitsisit 1-5-iuppata 4,5 inissisimaffigisarpaat, sooq inersimasut sunngiffimminni timiminnik aallutaqartarnerisut isumaqataannngilluinnarnerminngaaniit isumaqataalluinnarnermut inissinneqarsinnaasarput. Misissuinermittaag aamma 'imminut unamminiarlunga allat unamminiarlugit', 'isikkora taamaatiinnarniarlugu isikkorinnerulerniarluniluunniit', 'pissanganartorsiorusulluni', aammalu 'ileqqutoqaammat' agguaqatigiissillugu naqqani inissisimapput 3,7 aammalu 3,5-imi. Siuliani immikkoortumi erseqqissaatigineqartutulli ingerlatat suuneri malillugit peqquartaasut oqimaatigiissaarneri assigiinnngitsuupput.

Takussutissaq 22 – Inersimasut akornanni sapaatip-akunnikkaartumik ukioq tamaat ilaannaaluunniit aallussisarnerminnut tunngatillugu aallutamut kajumissuseqartitsissutaasartut ukuupput.

n=2.785

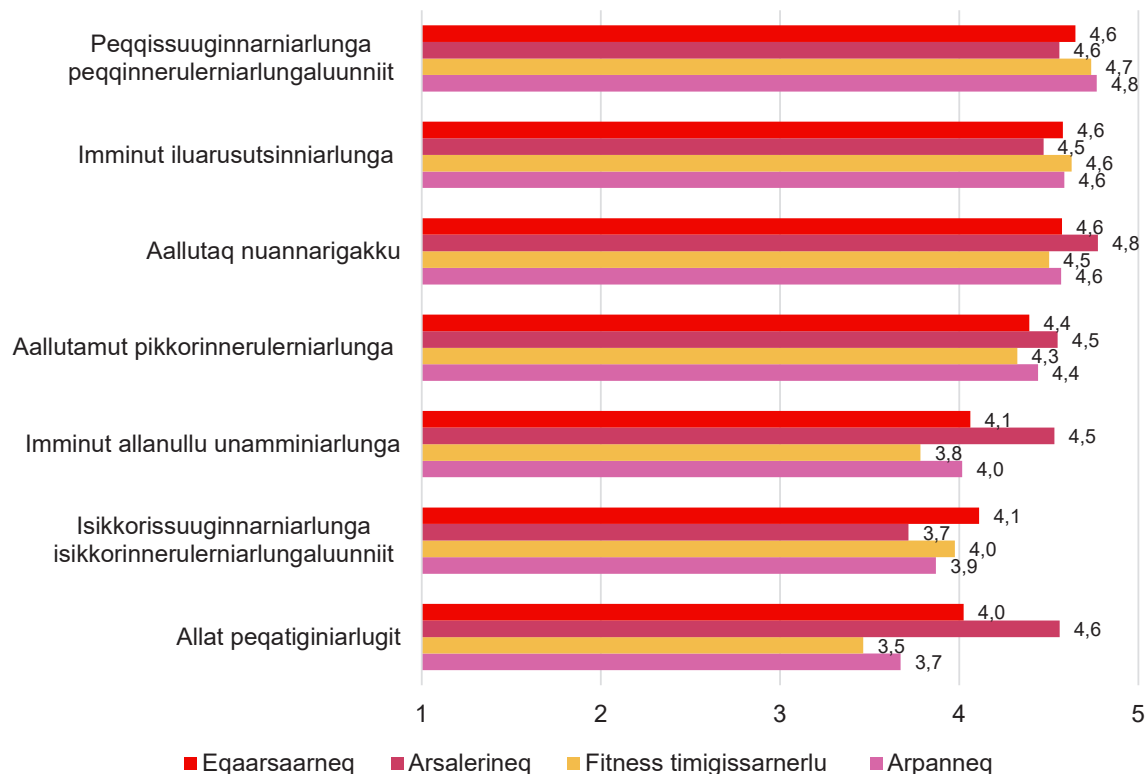
Apeqqutip 'Timimik atuisarninnut tunngatillugu qanoq ukununga isumaqataatigaat isumaqataangitsigaalluunniit' akiortorneqarnera. Akissuteqartunut aallunneqartartut 15-it akornanni arlaannik ataatsimik sapaatip-akunnikkaartumik akulikinnerusumilluunniit ukioq tamaat ukiulluunniit ilaannaannaani aallussisarnerminnut apeqqutigineqarpoq (takuuk tabel 3 siulianiittoq).

Takussutissiaq 23-mi takutinneqarpoq sunngiffimmi timi atorlugu aallussissagaanni suut peqqutaasarnersut. Aallunneqartartut sisamat toqqarneqarsimapput suna kajumilersitsisarnersoq paasiniarlugu. Pineqarput 'eqaarsarneq', 'fitness timillu sungiusarnera' kiisalu 'arpanneq'. Aallunneqartartut allat ilanngullugit tamakkiisuumik takussutissat suullu kajumilersutaasarnersut tabel 13a aamma 13b-mi kakkiussaniipput.

Misissueqqissaarnerup takutippaa, inersimasut akornanni iligiikkaartumik arsalerisarneq aalaakkaasoq (arsarneq, assammik-arsarneq, volleyballi, futsali il.il.), pineqartillugit 'allat peqatiginissaat' pingaartinneqartartoq. Peqqut 4,6-iuvoq, inersimasut aalaakkaasumik 'iligiikkaartumik arsalerisarneranni', 'fitness aammalu timip sungiusarnera', 'arpanneq', aammalu 'eqaarsarneq' 3,5, 3,7 aammalu 4,0 inissisimaffigaa. Assingusumik inissisimapput unamminissamat peqqutaasup inissisimaffia ('imminut allanut unamminiarlunga'), tassani agguaqatigiissillugu 4,5 inissisimaffigamiuk 'iligiikkaartumik arsalerisartuni' aammalu 4,1, 4,0 aamma 3,8 inunntut 'eqaarsaartartunut', arpattartunut' kiisalu 'fitness timillu sungiusarnissaa' eqqarsaatigalugit.

Akerlianik 'iligiikkaarluni arsalerisartut' akornanni patsisigissallugu 'peqqissuuginnarniarluni peqqinnerulerniarlunilu' appasinnerusoq, 'eqaarsaartartunut', fitness timimik sungiusarnermut' aammalu 'arpannermut' sanilliullugu. Taamaalilluni aallutassanut aalajangersimasunut aallusserusunnermut peqqutaasartut assigiinneqqaat, tamannalu erseqqarissisaqaaq aallutassat assigiinningsut aallukkusulernerannullu patsisaasut misissorutsigit.

Takussutissiaq 23 – Timip aalatinnissaanut pequtaasartut arfineq-marluk aallutassani sisamani assigiinngitsuni suunerisa agguataarneqarnerat. Qanoq isumaqataannigitsiginerluni isumaqataatiginerluniluunniit 1-imiit 5-imut naliliissutaasinnaapput (isumaqataannigilluinnarluni isumaqataalluinnarluniluunniit).

n=2.785, Maluginiagassaq: Pequtaasut 13-it aallutani assigiinngitsuni 13-it kakkiussani tabelini takuneqarsinnaavoq. Agguaqatigiissillugu naleqartitani (1-5), 'qanoq isumaqataatigivut isumaqataatiginngilatilluunniit, sooq timi atorlugu aallutaqartarnerlutit' [AALLUTAP SUUNERA]?

Siullermik peqqissuseq, kajumissuseq aammalu iluarusunnissamat pequtaasartut misissussavagut, ataatsimut isigalugu qaffasissorujussuarmik nalilerneqartartup takutippaa ilassutitut naliliinerit assut soqutiginartumik assigiinngissuseqartut (inernerit tabel 14a, 14b aammalu 14c kakkiussaniipput). Takusinnaavarput inersimasuni peqqinnerulernissamat tunngasoq ('peqqissuuginnarniarlunga imaluunniit peqqinnerulerniarlunga') annikinnerujussuarmik makkunani toqqarneqartartoq 'pisunneq', 'cykilerneq', 'iligiikkaarluni arsalerineq', 'arsalerinerit allat', 'apummi sikumilu aallutat', 'qitik', 'imaani imermilu' kiisalu 'aqqusinerni aallutassat', inersimasunut aalaakkaasumik 'arpattartunut' sanilliullugit. Misissuinerup takutippaa 'peqqissuuginnarniarluni aammalu peqqinnerulerniarluni' inersimasut akornanni arpattartuni pingaartinneqarnerusartoq, inersimasunut allanik timersuutiniq qulaani taaneqareersunut aallussisartunut sanilliukkaanni, suaassuseq, ukiut, sumi najugaqarneq sulerisuunerlu apeqqutaatinnagit.

Kajumilissutaasartumi ('aallutaq nuannarigakku') tassani assiliaq allatorluinnaq isikkoqarpoq. Tassani misissuinermi inersimasuni cykelertartuni eqaarsaartartunilu taamatut naliliisarnerat appasippoq inersimasunut arpattartunut naleqqiutissagaanni. Misissuinermi

inersimasuni 'iligiikkaarluni arsalerisartunut' patsisaasoq tamanna aamma atuunneruvoq inersimasunut 'arpattartunut' sanilliutissagaanni. Aallutanut allanut assigiinngissutaasoq annikitsuararsuuvoq.

Peqqutit pingajuat nalituutut nalilerneqartartoq tassaavoq iluarusunermik misigisimalertarneq ('imminut iluarusutsinneq'). Inernerit ikittunnguit taamatut peqquteqartarput. Inersimasut 'pisuttartut', cykilertartut', qitittartut' aammalu 'imaani aallutaqartartut' inersimasunut 'arpattartunut sanilliullugit' tamanna peqqutiginninnerusarpaat.

Peqquataasartut misissorluassagutsigit taava takussutissiaq 22-mi takuneqarsinnaavoq peqquataasut taaneqarpiarneq ajortut saqqummeriataartut. Inuit 'iligiikkaarlutik arsalerisartut', 'arsariaatsinik allanik aallutaqartartut', 'apummi sermimi aallutaqartartut' kiisalu 'imaani aallutaqartartut' inoqatiminnik peqateqarnerminnik pingaartitsinerupput inersimasunut 'arpattartunut' naleqqiullutik. Unamminermut tunngasortaani ('imminut allanullu unamminiartunga')-mi misissuinita paasinarsitippaa inersimasuni 'pisuttartuni', cykilertartuni', isumaliortaatsikkut sungiusartuni eqaallisartuni/nalimmassartunilu', qitittuni', 'imermiilluni aallutaqartuni' aammalu 'imaani aallutaqartuni' inersimasut 'arpattartunut' naleqqiullugu annikinnerusoq. Unamminissamullu tunngasortaa akiortorneqarnerulaarsimavoq, inersimasuni 'iligiikkaarluni arsalerisartuni' aammalu 'allani arsalerisarnerni', arpattartunut naleqqiussissagaanni.

Aallunneqartartunut patsisaasartut suuneri pillugit nalilersuinermi aammattaq periarfissaqarpoq tunuliaqutaasut assigiinngiiaarneri apeqqutaanersut paasiniassallugu (suaiaassuseq, ukiut, najugaq sulerisuunerlu). Misissuinerup takutippaatigut peqqutit suut annerutinneqarnerisut annikinnerutinneqarnerisulluunniit angutinit arnaniillu, ukioqatigiiaani assigiinngitsuni, inersimasuni assigiinngitsuni najugaqartuni sulerisuunerannullu tunngatillugu.

Inernerit ataani saqqummiunneqarput aammali misissuinermi nalinginnaasumik paasaniittut atuarneqartariaqarput, tikkuarneqarami inersimasut kajumissuseqarluarnissaminnut apeqqutaatittaraat aallutat sorliit aallunnerlugit. Peqqutitulli taaneqartut assigiinngitsorujussuupput sulerisuuneq sumilu najugaqarneq apeqqutaalluni. Misissuinermi naatsorsuinermi atorneqartoq malillugu 1-imit annerusut imaluunniit minus 1-imiit minnerusut toqqakkat saqqummiunneqassapput. Imaappoq inernerit nalilersuinerit minnerpaamik ataatsimik naleqarnerunngikkunik annikinnerusartut misissuiffigineqartuni inernerusut agguaqatigiissinneranniit. Inernerit tamarmik tabel-ini 14a, 14b aammalu 14c-mi kakkiussaniipput.

Sulerisuuneq

Misissuinerup takutippaa 'isikkorissuuginnarniarlunga isikkorinnerulerniarlungalu' inersimasuni ilinniarnerminnik ingerlatsisuni appasinnerusumik patsisigitinneqartartoq, inersimasunut ilinniarsimanatik sulisunut sanilliullugit. Timimik atuinermi patsisigitinneqartartoq 'pissanganartorsiorniarlunga' inunni akunnattumik sivisussusilimmik ilinniagaqarsimasuni ilinniagartunerusulluunniit akornanni appasinneruvoq inersimasunut ilinniagaqarsimanngitsunut naleqqiullugu. Misissueqqissaarnerup aamma takutippaa inersimasut akunnattumik sivisussusilimmik ilinniagaqarsimasut ilinniarluarsimasulluunniit akornanni 'Isumagisassap suliarineqarnissaa qulakkeerniarlugu', 'tamanna ileqqummat',

'imminut allanullu unamminiarlunga' aammalu 'unamminartumik annertuumik ajugaaffiginninniarlunga patsisigineqannginnerusartut, ilinniarsimanatik sulisartunut naleqqiullugu.

Najugaqarfigisaq

Sunngiffimmi aalluttakkat inersimasut akornanni sumit tunngaveqartarnersut misissorluassagutsigu sumiiffinni assigiinngitsuni sisamani najugaqartut akornanni taava makkua paasivagut. Inoqarfinni 50-699-inik inulinni najugallit akornanni 'aallutara pikkoriffigigakku' aammalu 'imminut allanullu unammillerniarlunga patsisaaneruserput inersimasunut Nuummiittunut sanilliullutik. Aamma peqquataanneqarneruserpoq 'ileqqorineqarmat' inersimasut inoqarfinni 700-3000-nik inulinni aamma 50-699-ini inulinni patsisaatanneqarneruserpoq Nuummiittunut naleqqiullugu.

4.5 Pinngortitami aallussinissamut patsisaatinnegartartut

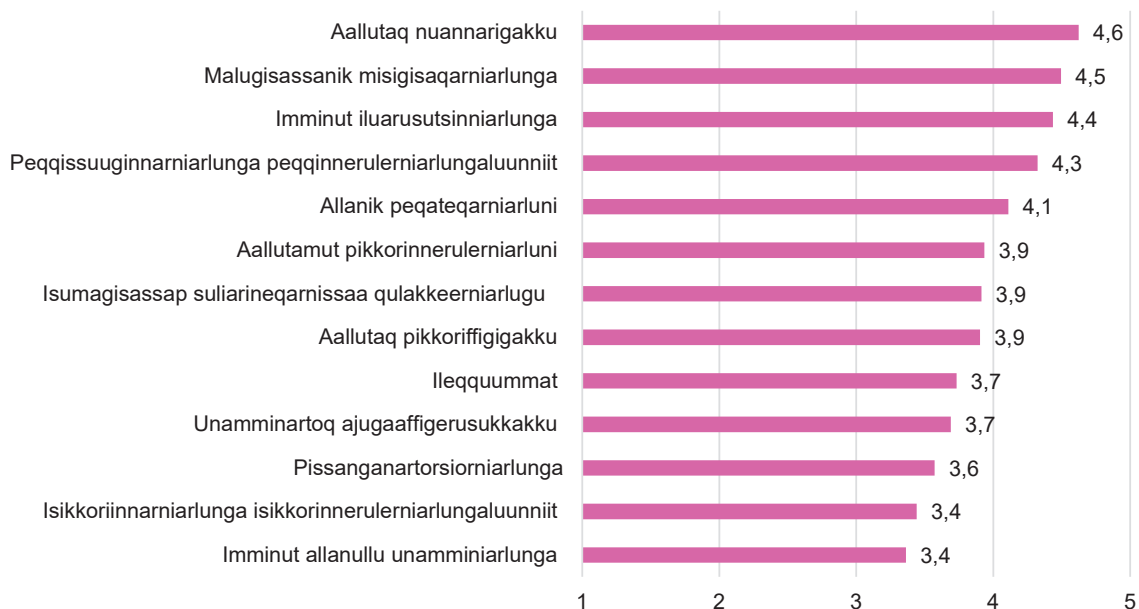
Apeqqutinik akiortuilluni immersugassani peqataasut sapaatip-akunnikkaartumik akulikinnerusumilluunniit pinngortitami aallutaqartartut (aavarneq, piniarneq, aalisarneq il.il.) qinnuigineqarputtaaq, pinngortitamiittarnerminnut tunngatillugu kajumilersitsisartut pillugit oqaatigineqartunut 13-inut sooq isumaqataanerlutik isumaqataannginnerlutilluunniit naliliiffigissagaat. Peqquigineqartartut oqaatigineqartut akissuteqarfigineqarsimasut sunngiffimminni aalluttakkaminnut tunngatillugu oqaasiisa siulianiittut assigaat. Akiortugassallu annertussusiat killilersimaarniarlugu apeqqutit pinngortitami aallutaqartarnermut tunngasut sammisanut tunngatinnagu apeqqutinulli tamanut tunngatillugu akiortugassatut inissitaapput. Taamaattumik misissuinermi piniarnermut, aalisarnermut, sisorartarnermut, nuniattarnermut, naasunik pupinnillu katersisarnerit il.il. assigiinngisitaarneri oqaatigisinnaanngilagut. Tassa imaappoq apeqqutinik akissuteqartoq, assersuutigalugu aalisarlunilu sisorartartuuppat sapaatip-akunneranut ataasiarluni akulikinnerusumilluunniit, imaluunniit aasakut ukiukkulluunniit akulikinnerusumik, taava misissuinermi immikkoortinneqarsinnaanngilaq pinngortitami aallusanut taakkununga marlunnut suna kajumilersitsisutut patsisigineraa.

Akiortuisut pinngortitamik aallutanut tunngatillugu qanoq isumaqataatiginerlutik isumaqataanngitsiginerlutilluunniit akiortuereernerisa kingorna misissuinerup takutippaa peqquutit 'aallutaq nuannarigakku', 'misigisassarsiorusullunga', 'imminut iluarusutsikkusullunga', aammalu 'peqquissuuginnarniarlunga peqqinnerulerniarlungaluunniit' agguaqatigiissitsinermi qaffasittartut inissisimaffigamikkat 4,6, 4,5, 4,4 aammalu 4,3. Naliliineq kisitsisit 1-imiit 5-imut naliliiffigeqquneqarneranni isumaqataanngilluinnarluni isumaqataalluinnarlunilu naliliiffiginissaannut tunngasuupput. Peqquutit 'imminut allanullu unamminiarlunga' aammalu 'isikkorissuuginnarniarlunga isikkorissiniarlungaluunniit' oqaatigineqartuni 13-ini agguaqatigiissitsinermi appasinnerpaamik inissisimapput tassalu 3,4 aammalu 3,4.

Pinngortitami sunngiffimmi aallutanut tunngatillugu peqquigineqartut imminnut assersuukkaanni, taava takussutissiaq 22-mi taakkua takutinneqarneranni soqutiginarunik assigiinngissuteqartoqarpoq. Peqquigineqartoq assersuutigissagaanni

'peqqissuuginnarniarlunga peqqinnerulerniarlungalu' sunngiffimmi aalluttakkani peqqutigissallugu appasineruvoq allanut sunngiffimmi aalluttakkanut sanilliullugu (4,3 illuatungaani 4,5). Peqqutigineqartut 'aallutaq aallutissallugu nuannarigakku', aammalu 'misigisaqarusukkama' pinngortitami qaffasinnerujussuarmik nalilernerqartarput soorlu sunngiffimmi aalluttakkat agguaqatigiissinnerannut sanilliullugit. (soorlu 4,6 aamma 4,5 illuatungaani 4,5 aamma 4,2). Misissuinermi peqquataasartoq 'allanik peqateqarusulluta' pingortitami aallutani annerusumik isumaqartinneqartarput (4,1) sunngiffimmi aalluttakkat agguaqatigiissillugit angusamut sanilliullugu (3,8). Akerlianilli kajumissuseqarnissamut peqqutigineqartartoq 'imminut allanullu unamminiarlunga' pinngortitami aallutanut pingaarnertut isumaqartinneqarneq ajorpoq (3,4) sunngiffimmi aalluttakkat agguaqatigiissinnerinut sanilliullugu (3,7).

Takussutissiaq 24 – Inersimasut pinngortitamiinnissaminut kajumilernissaminut peqqutigisartagaat ukiullu ingerlanerani ikinnerpaamik sapaatip-akunnikkaartumik aallunneqartartoq.

N=698